

Přesycený svět nás krmí nesmysly

Máme přestat s těmi nesmysly a neobjednávat si dovoz jídla, anebo naopak máme objednávat víc, aby měli kurýři dost práce? To je jen jedna z otázek, jež vytanou nad *Vyhořením* Petra Šestáka, pojednávajícím o nerovnostech v naší společnosti a zvykanosti těch, kteří by autem nejraději vjeli až do chrámu svatého Víta.

ONDŘEJ HORÁK
literární kritik

Jak tak vypravěč *Vyhoření* jakožto cyklokurýr popojíždí po Praze, vidí, že nerovnosti nejsou pouze na vozovkách. Jedné trendy dívce, jež měla to štěstí, že se narodila do rodiny restituta, vozí opakovaně vyvoněné jídlo v ekologických obalech a později se s ní domněle sblíží víc: „Na chvíli jsem si možná myslel, že se dá propast mezi námi překonat jako v romantických filmech, že já budu tvoje šlapka, která se vyvíhne, tvoje pretty woman, ale naše světy se proluly jen na cyklojízdu, jen v posteli.“

Dále tu jsou ctihodní, rovněž vyvonění majitelé firem: „Ve skutečnosti ty ani tvoje firma žádné hodnoty nevytváříte, skoro nikoho nezaměstnáváte, skutečnou práci negenerujete, kontraktujete si podnikatele, dodavatele, optimalizujete. Zůstanou po vás prázdné kancelářské budovy, zničená krajina a spousta obalů od jídla, které jsem ti doručoval. Ve skutečnosti ses zasloužil jenom sám o sebe. Přesto jsi to právě ty, ten lepší člověk.“

A na billboardech velkoměstský poutník vidí další skvělé lidi: „Blíží se komunální volby a ty sis najednou vzpomněl, žeš ještě nezprivatizoval dost městských bytů, že sis ještě nenadělal dost mocných kamarádíčků, že tví kamarádíčci ještě nezprivatizovali dost městských bytů, že ve svých kasínech ještě neroztočili dost rulet a automatů, že byste mohli mít ještě větší auta a větší bazény, zelenější trávníky a víc milenek, to všechno pro dobro občanů, pro dobro rezidentů, hlavně rezidentů, protože to jsou opravdu chudáci, musí tady žít, v tom městě plném kasin, autostrád a pastí na turisty a levného piva a procháňaných zákoutí.“ Jak že se to jmenovala ta slavná povídka Bohumila Hrabala... *Chcete vidět zlatou Prahu?* Autor *Vyhoření* nás tou dnešní zlatou Prahou protáhne dokonale.

Rychlá náprava?

Petr Šesták (1981) se o výraznější pozornost přihlásil teprve nedávno *Kontinuitou parku* (2021), v níž se specificky analytickým způsobem vracel k letům posametovým a i těm následujícím, kdy se majetkové poměry a politické příslušnosti přeskládaly, ale mentalita zůstala stejná. *Kontinuita parku* možná dopltila na to, že nebylo jasné, jakým je žánrem – či možná: jakým žánrem by to, co chce autor říct, mělo být pojednáno. O větší mediální pozornost asi přišla taktéž tím, že v ruletě literárních cen dostala přednost angažovanější a tezovitější *Destrukce* Stanislava Bílera.

Nyní tak Petr Šesták přichází s další knihou, s *Vyhořením*, kterou vydal Host. Tedy nakladatelský dům, jenž – jak ostatně potvrdil podzimní slet v Karlových kasárnách – se soustřeďuje především na kýčovitě romány postarších spisovatelů, většinou o pohnutých osudech z 20. století. A jelikož to zatím nese, není důvod nic měnit. Otravné je pouze to, když se lidé z tohoto nakladatelství či jejich spřátelení profesori snaží okolí vsugerovat, že tyto neohrabané napsané romány jsou rovněž kvalitní literaturou, jež by měla reprezentovat české písemnictví.

Každopádně oceňme, že vedle toho všeho literárního harampádí Host publikuje i Petra Šestáka. Když čteme anotaci *Vyhoření* a registrujeme jeho rozsah, může se na první pohled zdát, že půjde o typický titul přicházející po tom zásadním, avšak podle tvůrce nedostatečně oceněném, diskutovaném, zmiňovaném. Do *Kontinuity parku*, panoramatického

pohledu na naši společnost, vepsal autor pozorování a poznatky za dlouhá léta, tato nádrž se plnila postupně. Ale na literární sukces to přesto nestačilo.

Nyní ve *Vyhoření* přichází s textem o mnoho útlejším a tématem daleko užším. Jako by chtěl rychle dohnat to, co se bohužel nepovedlo *Kontinuitě parku*. Ovšem v takových případech bývá obvykle následující titul řádově slabší, ba zbytečný: je jen odvážně snahy rychle vytvořit cosi, na co by se mohlo zavěsit vše, co bylo „neprávem“ upřeno předchozímu počinu. Navíc jako by Petr Šesták reagoval na zmatenost ohledně žánru *Kontinuity parku*, a *Vyhoření* tak má podtitul pamflet/román/algorie – a už tím chce vyhovět všem, či se naopak vysmát těm, kteří na žánrovém označení tolik lpějí.

Povídání je zbytné

Souboje kurýra brázdícího ulice na kole s početní přesilou a silovou převahou aut se může zdát na první pohled banální, téma tak nanejvýš na sloupek. Ale Petr Šesták prokazuje, že má analytického ducha a je nemilosrdně důsledný – opět tak díky *Vyhoření* máme současnou společnost jako na dlaní. A jak naznačily již úvodní charakteristiky některých účastníků velkoměstských dějů, není to pěkný pohled.

Petr Šesták je přitažlivý tím, že přináší atraktivní, úderné definice. Nejprve je tu uchopení epochy: „Ve druhé polovině dvacátého století se největší inovace udála v technologických úspory a zabíjení času.“ Do toho logicky zapadá pozice kurýra, moderního hovnivála, jenž na zádech tahá barevnou kostičku: „Dovolenou si můžu vzít kdykoli, kdy si ji můžu dovolit... Jím v poklusu na ulici, abys ty mohl jít v posedu ve svém kanclu, ve svém home officu, před svou obrazovkou, abys nemusel chodit do restaurace a zbytečně si jídlo vychutnávat a věst small talky s kolegy a personálem.“ Ještě

jeden aspekt je zaznamenán, totiž to, na co cyklista jezdí: „Jsem motor svého bicyklu, spaluju laciné jídlo ze supermarketu, abych měl energii vozit ti tvoji zdravější, chutnější a nutričně lépe vyváženou stravu.“

Vtahující je to, co si člověk uvědomí až s odstupem, totiž že vypravěč *Vyhoření* netaktizuje, zpětně nezpochybňuje, nesnaží se být za každou cenu objektivní, protože proč mám já brát ohledy, když oni neberou ohledy? Říká tak rozhořčeně to, co si myslí, a přitom to není žádný hňup, který by otravoval s banalitami či vlastní omezeností.

Řada mladých je tolik kritická vůči starším pouze proto, že chtějí totéž, čeho dosáhli oni.

Až to budou mít, po kritice nebude ani stopy, naopak budou bránit status quo...

”

A tak zde narazíme na strefování se do toho, jak nesmyslné je nastavené naše prostředí. Dámě páchne koňský trus, ale stroje mající pod kapotou koní celá stáda nikoli. Strážníci si netroufnou na bezohledně parkujícího šéfa firmy a raději si pocvičí svou důležitost na bezdomovci. Plkání na zahrádkách v noci vadí, ale hluk aut ne: „Povídání na ulici je zbytné. Doprava je nezbytná.“ A když někdo přejede velkým a vysokým autem dítě, je zproštěn viny, jelikož ho ze svého „velína“ zkrátka nemohl vidět. Vinna je tak nepozorná matka, neboť si dítě pořádně nehlídala. I v případě, že čtenář s vypravěčem *Vyhoření* ne vždy souhlasí, musí

mu minimálně přiznat, že si zapřeháněl sympaticky.

Je nicméně pravda, že zrovna Praha udělala v kritizovaném tématu určitý pokrok. Najednou totiž člověk může třeba na Karlově náměstí, na náměstí Jiřího z Poděbrad či pod Českým rozhlasem přejít na rohu, tedy tam, kde by přejít chtěl či potřeboval. Dříve tam byla zábradlí, aby chodci nerušili plynulou jízdu aut. Věřejně prostranství je tak dnes vůči chodcům, cyklistům či invalidům jistě daleko vstřícnější. Ale to ještě pořád není dost: „Ty máš pocit, že se všechno příliš rychle mění. Já mám pocit, že se v podstatě nemění nic a že by se konečně něco změnit mělo.“

Co se pořád (ne)mění

Ve *Vyhoření* je úhlavním nepřítelem modelový bohatý chlápek ve velkém bouráku. S ním se náš vypravěč přetahuje o místo na asfaltu v centru Prahy, kde je neustále nesmyslně moc aut, v nichž většinou jede jeden člověk, navíc krokem, takže je brzy silně frustrovaný. Proč si potom kupoval auto, které umí rařičku tachometru řádně rozkmitat? Nebo spíš: proč se sem vůbec s tím autem cpe?!

Cyklokurýr je skutečně často velmi zavilý – občas připomene hořkost, jež pod snahou o humor či nadhled prosakuje v knihách jiného setrvalého kritika současné společnosti v české literatuře, prozaika pišícího pod pseudonymem S. d. Ch. Z *Vyhoření* to nikdy našťásti tolik netrčí, ovšem i tady vyvstává otázka, zda to vypravěči vadí principiálně, či pouze té druhé straně závidí. Byl by tak společensky kritický, kdyby měl dost peněz a všeho ostatního? Neměl by potom náhodou rovněž velké auto, v němž se člověk cítí tak bezpečně, že je vůči okolí enormně bezohledný?

Dokonce tu najdeme pasáž, v níž je cyklistova frustrace přetransformována v psychické nastavení té, která jede vedle něj v autě onoho bohatého chlápka a je

pro našeho chudého nevolníka nedostupná – což byl pro změnu typický postup Václava Kahudy. Nemůžu tě mít, tak tě alespoň ponížím, čímž se nad tebe, povýšen se tvářící, povýším: „Podívala ses na mě, trochu jsi mě litovala, trochu jsi mi záviděla. Taky bys chtěla takový krásný bicykl, zažít tu volnost, svézt se na něm a nemuset za to být nikomu vděčná a kouřit mu péro, i když se ti zrovna moc nechce.“

Vyjednání výletu

Čtenář *Vyhoření* i v tom případě, že nejde o mladičkého levicového naivku, dochází v průběhu textu k jasnému pocitu, že to vše se vyřeší mimo jiné tím, že staří zmizí. Problém je ale právě v tom, že řada mladých je tolik kritických vůči starším pouze proto, že chtějí totéž, čeho dosáhli oni. A až to budou mít, po kritice nebude ani stopy, naopak budou bránit a obhajovat status quo. „Starý bílý muž“ je tu pouhou nálepkou pro slizkého kariéristu: „Generační výměna nic nepřinese, protože starý bílý muž se úspěšně reprodukuje a z většiny mladých bílých mužů už jsou v podstatě mladí starí bílí muži.“

K tomu se dochází v kroužku mladých protestujících, z něhož se rekrutuje ona dívka, již náš kurýr nosí noblí jídlo a s níž se později sblíží. Ale jak se rozezná ten, kdo protestuje proto, že na to má peníze od rodičů, a tedy dostatek času, od toho chudého, který si myslí, že tím opravdu něco změní? Ostatně první část *Vyhoření* končí skvělou scénou, kdy je náš kurýr – zatímco se ona trendy milenka sprchuje – ke dvěřím přebrat od kurýra objednanou snídani. Taktéž se v nové roli tomu nebohomo slouhoví nedívá do očí, jako se to děje jemu samotnému u dveří zákazníků.

Poté ale přichází intemezzo, popisující ztroskotání cyklovýpravy s dávnými kamarády: „Přinášíte dobré zprávy, podařilo se vám po roce smlouvatí a obratné diplomacie mezi šéfy a partnerkami vyjednat společný výlet, dokonce na celý víkend.“ Tady Petr Šesták znovu prokazuje svůj ostrovtip. Jak složité je dnes něco takového domluvit, shodnout se na termínu! Mnozí to již dávno vzdali.

Kurýr se však nepotřebuje po těžké práci na bicyklu projíždět jen tak, ještě když k tomu chce konečně jet někudy, kde to bude pěkné a poklidné. Krásně je zde naznačena vypravěčova společenská nekompatibilita, či dokonce neschopnost se přizpůsobit. A taky ekonomická závislost: celou dobu ho přes mobil shání kojná, která ho neustále dojí: aplikace jeho platformy. Na tomto místě si plně uvědomíme, jak je náš vypravěč osamělý a vykořeněný, opuštěný. Je to pisaf Bartleby 21. století.

Píchání do gumy

Chtělo by se dále vědovně podotknout, že dělník ulice Petra Šestáka s kolem srůstá v jednu bytost, podobně jako policista ze *Třetího strážníka* Flanna O'Briena. A že v závěrečné části, stejně jako profesor Avenarius v Kunderově *Nesmrtelnosti* přechází od kritiky a obrany do protitoku a propichuje svým úhlavním nepřátelům pneumatiky.

Možná i proto, že nezůstalo u náznaku, se však závěrečná část *Vyhoření* zdá nadbytečná. Vše podstatné již bylo řečeno, a tak najednou pocítujeme, že kola se protáčí naprázdno. Údernost textu se tedy paradoxně snižuje právě ve chvíli, kdy jeho vypravěč skutečně udeří. Tenhle kurýr, jemuž je každý vydělaný Šesták dobrý, náš svět asi nevykurýruje. Nicméně je užitečné si ho vyslechnout.

KNiha TÝDNE

Vyhoření

Petr Šesták
Vydalo nakladatelství Host, Brno 2023.
135 stran.

Spisovatel Petr Šesták

FOTO ARCHIV PETRA ŠESTÁKA